

ВІДГУК

**офіційного опонента – кандидата юридичних наук, доцента
Сокуренько Олени Анатоліївни на дисертацію Нескороженого
Володимира Івановича на тему: «Адміністративно-правове
забезпечення захисту прав людини в умовах цифровізації в Україні»,
поданого до захисту у разову спеціалізовану вчену раду Науково-
дослідного інституту публічного права на здобуття ступеня доктора
філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**

1. Ступінь актуальності обраної теми

В умовах повномасштабної збройної агресії проти України цифрові технології набули особливого значення для забезпечення безперервності публічного управління, надання адміністративних і соціальних послуг, документування воєнних злочинів, комунікації населення з органами влади та реалізації прав громадян, які перебувають за межами постійного місця проживання. Одночасно, воєнний стан посилює ризики кібератак, незаконного доступу до державних реєстрів, поширення дезінформації, викрадення персональних даних та використання цифрових технологій для незаконного спостереження за особою. Це створює принципово нові виклики для адміністративно-правового механізму захисту прав людини.

Необхідність забезпечення національної безпеки може зумовлювати тимчасове обмеження окремих прав, посилення контролю за інформаційними ресурсами та розширення повноважень органів публічної влади. Однак навіть за надзвичайних умов відповідні заходи повинні мати належну правову основу, бути необхідними, пропорційними, обмеженими в часі та підконтрольними незалежним інституціям. Відсутність чітких адміністративних процедур і механізмів контролю створює ризик надмірного втручання у приватне життя, свободу вираження поглядів, право на інформацію та захист персональних даних.

Загалом, актуальність дослідження Нескороженого Володимира Івановича на тему «Адміністративно-правове забезпечення захисту прав людини в умовах цифровізації в Україні» є беззаперечною задля

формування балансу між цифровою безпекою держави та гарантуванням прав людини в умовах воєнного стану і повоєнного відновлення.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна.

Дисертаційна робота характеризується системним підходом до предмету дослідження. Слід відзначити обґрунтованість наведених дисертантом висновків, які базуються на грамотному використанні сукупності методів і прийомів наукового пізнання.

У роботі сукупність загально-наукових та спеціально-юридичних методів наукового пізнання. Сучасне розуміння захисту прав людини як об'єкту адміністративно-правового забезпечення та цифровізації як чиннику впливу на відповідні права сформовано діалектичним методом (підрозділи 1.1, 1.2). Метод класифікації дозволив виділити принципи адміністративно-правового забезпечення захисту прав людини в умовах цифровізації в Україні (підрозділ 1.3). Нормативне забезпечення захисту прав людини в умовах цифровізації в Україні проаналізовано формально-юридичним методом (розділи 2, 3). Систему суб'єктів адміністративно-правового забезпечення захисту прав людини в умовах цифровізації в Україні розкрито організаційно-правовим методом (підрозділ 2.2). Структурно-функціональний метод застосовано для розкриття адміністративно-правового інструментарію забезпечення захисту прав людини в умовах цифровізації в Україні (підрозділ 2.3). Цифровізація адміністративних послуг як форма реалізації прав людини розкрито методом узагальнення (підрозділ 2.4). Адміністративні процедури забезпечення захисту прав людини в умовах цифровізації визначено завдяки системному підходу (підрозділ 2.5). Методи аналізу та синтезу дозволили визначити проблеми захисту персональних даних у діяльності публічної адміністрації в Україні (підрозділ 3.1). Напрямки вдосконалення адміністративно-правового забезпечення захисту прав людини в умовах цифровізації в Україні визначено завдяки теоретико-прогностичному методу (підрозділ 3.2).

Метою дисертації є комплексний аналіз теоретико-правових основ та змісту адміністративно-правового забезпечення захисту прав людини, для

визначення проблем захисту персональних даних та формування новітніх напрямків вдосконалення адміністративно-правового забезпечення захисту прав людини в умовах цифровізації в Україні. Відповідною гарантією достовірності та теоретичної обґрунтованості наукових положень висновків та рекомендацій, сформульованих автором є вірно поставлена мета та завдання дослідження, логіка викладеного матеріалу. Виходячи з аналізу основної частини дисертації, мета дисертаційної роботи в ході виконання дослідження була досягнута, а дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею.

Робота складається з основної частини (вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків), списку використаних джерел і додатків. У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації; висвітлено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження; сформульовано наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, розкрито шляхи та форми їх упровадження; визначено апробацію результатів дослідження, структуру та обсяг дисертації.

Отже, структура повністю відповідає цілям і задачам дослідження, дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені автором. Обґрунтованість положень, сформульованих у дисертації, підтверджується також критичним аналізом наявних літературних джерел юридичного та методологічного спрямувань.

3. Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, варто вказати, що наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є новітнім комплексним дослідженням щодо адміністративно-правового забезпечення захисту прав людини в умовах цифровізації в Україні, в результаті якого виділено проблеми захисту та сформовано напрямки оптимальної адаптації цифровізації у сфері захисту прав людини.

Ознайомлення із науковим дослідженням дає підстави стверджувати, що основні положення і висновки, які виносяться здобувачем на захист, мають відповідний, високий ступінь наукової новизни.

Дисертаційне дослідження має обґрунтовані та достовірні наукові висновки, які доповнюють існуючі позиції науковців або по-новому надають вирішення існуючих проблем адміністративно-правового забезпечення захисту прав людини в умовах цифровізації в Україні. Елементи наукової новизни сформульовані коректно, їх кількість та кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам.

4. Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що положення, висновки та результати дисертації використовуються та можуть бути використані у: – науково-дослідній сфері – для подальшого розвитку наукових підходів до розуміння змісту та механізмів адміністративного захисту прав людини в цифровому середовищі; – правозастосовній сфері – для вдосконалення уповноваженими суб'єктами публічної адміністрації, адвокатами та суб'єктами громадянського суспільства практики захисту прав людини в цифровому просторі; – освітньому процесі – під час підготовки навчальних матеріалів, лекцій та семінарських занять для дисципліни «Актуальні проблеми теорії адміністративного права».

Отже, дисертаційна робота може виступати теоретичною основою для проведення науково-прикладних досліджень у сфері адміністративно-правового забезпечення захисту прав людини в умовах цифровізації в Україні. Висновки та рекомендації, що сформовані автором, можуть бути враховані при вдосконаленні чинного законодавства.

5. Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації

Основні положення та результати дисертації висвітлено в 6 наукових статтях у наукових фахових виданнях. Також основні результати дисертаційного дослідження оприлюднено та обговорено на трьох міжнародних науково-практичних конференціях: «Науково-практичні

засади розвитку юридичної науки на сучасному етапі державотворення» (м. Київ, 15–16 лютого 2023 р.), «Інноваційні підходи до реформування сучасного законодавства» (м. Київ, 20–21 квітня 2023 р.), «Пріоритетні напрями розвитку юридичної науки: вітчизняний та зарубіжний досвід» (м. Київ, 18–19 вересня 2024 р.).

Таке представлення результатів наукової роботи є достатнім. Кількість публікацій, обсяг, якість, повнота висвітлення результатів та розкриття змісту дисертації відповідає вимогам МОН України. Зазначені публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертації.

Спрямованість науково-практичних конференцій, де відбувалася апробація дисертаційного дослідження, характер статей дисертанта, в яких відображено положення дисертації і результати проведених досліджень, повною мірою вказують, що дисертація пройшла належну апробацію та є самостійною науковою працею, що має завершений характер.

Ознайомлення з текстом дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом робота відповідає вимогам, що ставляться МОН України. У тексті роботи відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого наукового дослідження.

6. Питання для дискусійного обговорення та недоліки дисертаційної роботи щодо її змісту та оформлення

Незважаючи на наукову цінність роботи, дисертація не позбавлена певних недоліків та суперечливих положень, які потребують додаткових пояснень та уточнень.

1. Сформований автором висновок наукової новизни щодо положення щодо новітніх питань збору, обробки, опрацювання персональних даних у діяльності публічної адміністрації в Україні акцентує увагу на актуальній проблематиці обробки персональних даних в умовах цифрової трансформації та воєнних викликів, однак перелік цілей обробки персональних даних (розшук осіб, документування шкоди, кіберзахист тощо) поєднує різні за своєю правовою природою напрями діяльності

публічної адміністрації, не розкриваючи особливостей правових режимів обробки даних для кожного з них.

2. У підрозділі 1.2 автор надає ґрунтовний перелік ознак цифровізації як чинника трансформації адміністративно-правового забезпечення захисту прав людини, однак окремі з них мають переважно декларативний характер і не завжди достатньо відмежовані одна від одної. Зокрема, твердження про «необоротність» цифровізації та формування «якісно нових об'єктів правової охорони» потребують додаткового наукового обґрунтування, оскільки такі правові явища, як захист персональних даних чи право на доступ до публічних послуг, не є виключно продуктом цифровізації, а зазнали переосмислення та трансформації під її впливом.

3. Пропозиція запровадження ризик-орієнтованого регулювання штучного інтелекту як один із напрямів удосконалення адміністративно-правового забезпечення захисту прав людини (підрозділ 3.2) не розкриває змісту такого підходу та його відмінностей від чинної моделі правового регулювання. Зокрема, не конкретизовано критерії оцінки ризиків, категорії систем штучного інтелекту, особливості адміністративно-правових механізмів контролю та відповідальності, а також їх співвідношення з міжнародними стандартами, зокрема європейською ризик-орієнтованою моделлю регулювання ШІ.

4. Суттєвим недоліком дослідження є відсутність зарубіжного досвіду адміністративно-правового забезпечення захисту прав людини в умовах цифровізації та сучасних трансформацій.

При цьому, вищенаведені зауваження істотно не впливають на високі здобутки роботи, що є новим, актуальним та змістовним дослідженням.

7. Загальні висновки

Дисертаційна робота Нескороженого Володимира Івановича на тему: «Адміністративно-правове забезпечення захисту прав людини в умовах цифровізації в Україні» є завершеною, самостійно підготовленою кваліфікаційною науковою працею, в якій отримані нові науково

обґрунтовані та практично цінні результати, що вирішують важливе наукове завдання.

Автором дотримано норми законодавства про авторське право і суміжні права та надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідні джерела. У роботі відсутнє привласнення чужих ідей, результатів або слів без оформлення належного цитування.

Отже, дисертаційне дослідження Нескороженого Володимира Івановича на тему: «Адміністративно-правове забезпечення захисту прав людини в умовах цифровізації в Україні» виконане на належному науково-теоретичному рівні, за своєю актуальністю, теоретичним рівнем і практичною цінністю, достовірністю і обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам, встановленим МОН України, а її автор – Нескорожений Володимир Іванович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент –

доцент кафедри галузевого права та правоохоронної діяльності
Центральноукраїнського державного університету
імені Володимира Винниченка,
кандидат юридичних наук, доцент

Олена СОКУРЕНКО

Підпис Олени СОКУРЕНКО засвідчую:

Проректор з науково-педагогічної роботи
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка,
кандидат педагогічних наук, доцент

Олена НІКІТИНА